

"לתת הזדמנות נוספת לשיקום". השופטת בדימוס אילה פרוקצ'יה בלשכתה בבית המשפט העליון

אי אפשר לתת לגורם כל כך חשוב בחיי החברה הישראלית ליפול

השופטת בדימוס אילה פרוקצ'יה עמדה בשנה החולפת באחד הצמתים המרכזיים הנוגעים לעתיד לשכת עורכי הדין • כמה חודשים לאחר שהוגשו מסקנות הוועדה הציבורית בראשותה שקראו לרפורמה חקיקתית במוסדות הלשכה, היא מספרת מה חשבה על הגישה שהציעה לבטל את הלשכה ("צריך לנסות להחזיר עטרה ליושנה"), מסבירה מדוע צריך להפחית את דמי החבר ("יש כל מיני פעילויות שאין להן שום קשר למקצוע"), ומקווה כי כל הגורמים הרלוונטיים ישלבו ידיים למען יישום הרפורמה ("העניין צריך להיות בעדיפות עליונה גם אצל המחוקק וגם בלשכה")

צילומים: יוסי זמיר

עו"ד שלומי שני (שמחי)

עורך כתב העת "עורך הדין"

פרוקצ'יה ללמוד פעולות מחשב בסיסיות שיסייעו לה בשלל הפעילויות והמטלות שבהן היא עוסקת.

בגיל 73 מנהלת השופטת בדימוס פרוקצ'יה לוח זמנים עמוס למדי. לא לשווא היא מגיעה יום-יום ללשכה בקומת השו"טים בדימוס בספריית בית המשפט הע-

ד לפרישתה מבית המשפט העליון לפני כשלוש שנים, השופטת אילה פרוקצ'יה לא הסתייעה כלל במחשב. היה אפשר לחשוב שמה שלא תרם לה בכתיבת פסקי דין ארוכים כבר לא ימשוך את סקר-נותה, אלא שדווקא לאחר הפרישה ביקשה

”אי אפשר לתת לגורם...”

ליון. חדרה הצנוע וקטן הממדים אינו מעיד על חשיבות הנושאים שעל שולחנה. הנושא המרכזי שהעסיק אותה בשנה שעברה היה עמידתה בראשות הוועדה הציבורית בנושא לשכת עורכי הדין, “על רקע המשבר החריף בדרכי התנהלותה ותפקודה של הלשכה”, כפי שציינה הוועדה. זו מונתה בפברואר 2013 על ידי שר המִשפטים דאז יעקב נאמן, וחבריה היו פרופ' דוד ליבאי, עו"ד רות אורן, ד"ר לימור זר־גוטמן ועו"ד מיכה ינון. המסקנות הוגשו לשרת המשפטים ציפי לבני בינואר השנה במסגרת דין וחשבון בן 154 עמודים. אגב, התאריך המופיע על גבי הדו"ח הוא דצמבר 2013, ופרוקצ'יה מסבירה שהוא אמנם נחתם במועד זה, אולם עד שהודפס ונכרך חלף חודש נוסף.

מלבד אותה ועדה ציבורית בנושא הלשכה משמשת פרוקצ'יה כנשיאת עמותת “בזכות” לקידום השוויון של אנשים בעלי מוגבלויות; עומדת בראש ועדה ציבורית לבחירת דירקטורים בבנקים ללא גרעין שליטה (לאומי, דיסקונט); חברה בוועדה לגיבוש כללי אתיקה לעמותות ביטחון תזונה; נתי; וחברה בוועדה להסדרת המשילות של ההשכלה הגבוהה במסגרת המל"ג.

אפשר לזהות בפעילותה של פרוקצ'יה רגישות מיוחדת לזכויות חברתיות, רגישות הבאה לידי ביטוי גם בדבריה בראיון. כך, למרות תפקידה בוועדה לאישור דירקטורים בבנקים, ואולי דווקא על רקע תפקידה זה, היא לא נמנעת מלהביע עמדה חד־משמעית על שכר הבכירים; “קיימים פערים בלתי רציונליים בין שכר הבכירים ובין המצוינות הכללית במשק”, היא אומרת.

במבט לאחור היא מסכמת כי תקופת המאבקים הפוליטיים ביחס למעמדו של בית המשפט העליון העיבו על עבודת בית המשפט ועל תחושת השליחות של שופטיו, ועל רקע פרישתה של השופטת עדנה ארבל היא מודה כי הייתה שמחה אם היו מעלים את גיל הפרישה לשופטים. וכן, היא הייתה

הוועדה עבדה בלחץ זמן ובתחושה שמדובר במעין מצב חירום. המחשבה הייתה שצריך לגבש את ההמלצות במהירות רבה וליישם אותן במהירות רבה. קיוונו שהמסר הזה של דחיפות וחיוניות במציאת פתרונות ממשיים מידיים יחלחל גם למשרד המשפטים

האחריות הציבורית המוטלת על שרת המשפטים מצדיקה לתת עדיפות ברורה לנושא זה מתוך רגישות מיוחדת לזמן החולף. אני מתקשה להסכים להנחה שחקיקה דחופה כאמת מבחינה עניינית צריכה להימשך שנים. המערכת החקיקתית משוכללת מספיק לקבוע לעצמה סדרי עדיפויות

שמחה לחזור, תודה ששאלתם.

...

“המשברים התפקודיים העמוקים בלשכה, הנובעים במידה רבה מיריבויות ומאבקי כח, עלולים, אם לא יבואו הדברים על תיקונם תוך פרק זמן סביר, להוביל באופן בלתי נמנע לכרסום בעצמאותה ובמעמדה הציבורי של הלשכה, ולשמוט את הבסיס להצדקה הציבורית למעמדה הייחודי של הלשכה. עם זאת, השינויים המוצעים על ידי הוועדה עשויים - אם יעוגנו בחקיקה בהקדם - להביא לתיקון המשבר, דבר שיחזיר ללשכה את המעמד הציבורי שהיה לה מקדמת דנא. שינויים אלה עשויים למנוע משברים דומים בעתיד, והם אף עשויים להצדיק את חינוך מעמדה הציבורי של הלשכה כגורם המעורב בחיי החברה והדמוקרטיה בישראל”

(מתוך דו"ח הוועדה הציבורית בנושא לשכת עורכי הדין, ינואר 2014)

...

כיצד את תופסת את השליחות העיקרית של לשכת עורכי הדין ואת חשיבותה בחיים הציבוריים?

ללשכה חשיבות כפולה בעיניי: בראש ובראשונה זהו ארגון שתפקידו להגן על ציבור עורכי הדין, לקדם את מעמדו של המקצוע, לגבש כללי אתיקה לפעולתם של עורכי הדין, לשקוד על כך שהמקצוע יתנהל בצורה התקינה, הנכונה, הטהורה והראויה ביותר, ושמעמדם של עורכי הדין בחברה יישמר. תפקיד שני של הלשכה, ולא פחות חשוב, הוא להיות גורם בעל משקל ומעמד בנושאים העיקריים הנדונים בשיח הציבורי ומעסיקים את החברה הישראלית, ובמיוחד בשאלות הקשורות לערכי דמוקרטיה וזכויות אדם, ולא רק בנושאים הקשורים לבתי משפט ולמעמד עורכי הדין. האחריות הציבורית המוטלת על הלשכה אינה מצמצמת לדאגה לציבור עורכי הדין ולמעמד המקצוע. יש עליה אחריות לשמש קול בסוגיות ציבוריות כבדות משקל הקשורות

הפיכת התארגנות
עורכי הדין לוולונטרית
פירושה לתת אפשרות
לקיום ארגונים וולונטריים
שונים ומגוונים של
עורכי דין, דבר שעלול
לפזר את המקצוע,
להחליש באופן ממשי
את מעמד עורכי הדין,
ולפגוע פגיעה קשה מאוד
בתרומה המיוחדת
של ציבור עורכי הדין
לחברה הישראלית

“איחוד בתוך הלשכה לקידום המלצות הוועדה יהיה גורם חשוב מאוד גם כלפי המחוקק”. פרוקצ'יה

מאז היו כמה פגישות עם גורמים במשרד המשפטים. איני יודעת באיזה שלב נמצא הטיפול של הגורמים המקצועיים ומהם כיווני המחשבה ביחס ליישום ולעיתויו. אני מצטערת שלא ניתנה לעניין זה עד היום העדיפות שהוועדה חשבה שהנושא ראוי לו.

הוועדה המליצה לערוך בחירות מקדימות למוסדות הלשכה ביוני 2014, בהנחה שהרפורמה החקיקתית בעניין המבנה המוסדי תושלם עד אז. מתברר שלא רק שהבחירות המקדימות לא תיערכנה, אלא גם שום רפורמה חקיקתית לא תיעשה עד המועד הזה. זה מצער ומדאיג. עם זאת, אני מקווה שגם אם אחת ההמלצות העיקריות שלנו – להקדים את הבחירות ולבצע את הרפורמה הח-

זזה חשיבות רבה מבחינת ההערכה של תוכן הדו"ח ומסקנותיו. כשהגשנו את הדו"ח לשרת המשפטים בינואר השנה, אמרה לנו השרה שהנושא ייבדק לעומקו. ניסינו להדגיש שאנחנו רואים ביישום המלצות הוועדה עניין שצריך לקבל דחיפות ועדיפות מיוחדת, בגלל מציאות קשה מבחינת תפקוד וממשל פנימי בלשכה. לכן הוועדה עבדה בלחץ זמן ובתחושה שמדובר במעין מצב חירום שאינו יכול להימשך. המחשבה הייתה שצריך לגבש את ההמלצות במהירות רבה וליישם אותן במהירות רבה. קיווינו שהמסר הזה של דחיפות וחיוניות במציאת פתרונות ממשיים מיידים יחלחל גם למשרד המשפטים.

למסטר ולחברה. נכון לראות בה זרוע של הרשות השופטת, שתפקידה לשמש גורם בהגנה על שלטון החוק ועל ערכים חברתיים בסיסיים. מן הטעם הזה קיבלה לשכת עורכי הדין מעמד סטטוטורי עצמאי בחוק, וחובה על עורכי הדין להשתייך אליה – מעמד שאין לו אחר ורע בכל ארגון מקצועי אחר. הלשכה צריכה להצדיק את המעמד המיוחד הזה.

הדו"ח של הוועדה בראשותך הוגש לשרת המשפטים. למיטב ידיעתך, כיצד מתייחס משרד המשפטים להמלצות הדו"ח מאז שהוגש?

ראשית, חשוב לומר שכל אחד מחברי הוועדה הציג זווית ראייה חשובה מאוד בקשר ללשכה מכיוונים שונים, ויש לגורם

”אי אפשר לתת לגורם...”

קיקתית עד יוני 2014 – לא יושמה, לפחות יתר ההמלצות ייושמו, ובמהירות המרבית. אני מקווה עוד שקווי המחשבה שהתקבלו על ידי הוועדה, ושהושקע בגיבושם מאמץ רב, ישמשו תשתית מהותית ליישום השינויים. לשם כך קמה ועדה ציבורית שהקדישה לעניין משאבים רבים של מחקר ומחשבה. האחריות הציבורית המוטלת על שרת המ־שפטים, כמי שממונה על ביצוע חוק הלשכה, מצדיקה לתת עדיפות ברורה לנושא זה מתוך גרישות מיוחדת לזמן החולף.

שרת המשפטים אמרה בראיון ל”עורך הדין” בהקשר של מסקנות הדו”ח ששינויים בחקיקה ראשית הם עניין של שנים, תלויים בגורמים רבים, והדבר קל יותר לביצוע בדרך של תקנות או כללים למשל. האם את מקבלת את הגישה הזו וסבורה שיש חשיבות לאמצעים?

אני מתקשה להסכים להנחה שה־ליך חקיקה דחוף מבחינה עניינית צריך להימשך שנים. מערכת החקיקה די משוכ־ללת לקבוע לעצמה סדרי עדיפויות בלוחות זמנים כאשר הדבר מוצדק באופן ענייני. והיו דברים מעולם; נושאים שראו אותם כדחופים באמת קיבלו טיפול מידי, מהיר ויעיל. השאלה אינה אם חקיקה אורכת שנים רבות, אלא איזה מעמד של עדיפות נותן לה הגורם האחראי להניע את גלגלי המערכת. במקרה זה הגורם האחראי הוא משרד המשפטים.

אשר לשאלה איזה אמצעי הוא היעיל ביותר להסדרת הרפורמה – לעניין זה אני מתייחסת באדישות מסוימת, מפני שבעיניי אין משמעות למהות האמצעי שננקט. אם אפשר לנקוט אמצעי חקיקתי יעיל ומהיר יותר, מובן שעדיף לנקוט אותו. הדבר החשוב הוא להביא להסדרה מהירה של הרפורמה כמבנה כולל, ולהימנע ככל האפשר מפירווק ההמלצות לגורמים ומאימוצם באופן סלקטיבי, מחשש שדבר כזה עלול לשבור את האיזונים הפנימיים שההמלצות כמעריך כולל התכוונו להשיג. אני כמובן

מקווה ששינויי החקיקה לא יתבססו על תשתית מבנית שונה מזו שהוועדה הציעה לאחר לימוד מעמיק של הסוגיות הן במישור המשפטי והן במישור הפרקטי, מתוך ניסיון לשמר ככל האפשר את הקיים ולתקן רק את מה שחיוני ביותר לשנות.

”פגיעה קשה בתפקוד הלשכה”

האם בעיית המשילות בלשכה, או ליתר דיוק היעדר המשילות, היא לב העניין וממנו נובעות כל הבעיות האחרות, או יש בעיות נוספות?

הוועדה התמנתה על רקע המשבר העמוק בתפקוד ובמשילות שמתרחש בלשכת עורכי הדין זה כמה שנים. היו גם בעבר תקופות

נוצרה מציאות מטרידה של פעילות לא מתואמת ומתחרה של גורמים שונים בלשכה, ללא מבנה ארגוני מסודר וללא כיבוד כללי היררכיה מוסדית ועקרונות בסיסיים של דמוקרטיה מוסדית

סוערות בלשכה, והיו מצבים של מתחים קשים ולעומתיות במוסדות הלשכה, אבל הם לא הגיעו לגבהים ולעוצמות שאנחנו רואים כיום. המשבר כיום פוגע פגיעה קשה בתפקוד הלשכה, בביצוע פעולות החובה שלה, ובעיקר במעמדה ובמעמדו של מקצוע עריכת הדין בעיני הציבור.

עיקרו של כתב המינוי לוועדה היה בהגשת הצעות לפתרון המשבר התפקודי ולא בטיפול בסוגיות אחרות הקשורות בפעילותה של הלשכה, אשר חשובות ככל שיהיו, הן אינן קשורות במישורין ללב המשבר. התפקיד המרכזי שלנו היה להציע פתרונות לבעיית המשילות הפנימית בלשכה ולהחזיר את תפקוד תקין, בהנחה שפתרון המש-

בר במשילות יביא לבסוף גם להתייחסות רצינית לכל הסוגיות החשובות האחרות המצויות על סדר היום וממתינות לבירור או ליישום.

במסגרת הוועדה שקלתם גם גישה שק־ראה לבטל את הלשכה, ובכל זאת הגעתם למסקנה שיש לה חשיבות.

אחת השאלות הראשונות שהתלבטנו בהן הייתה אם יש הצדקה להמשך קיומה של לשכת עורכי הדין כגוף סטטוטורי ואוטונומי, שהוקנו לו בחוק סמכויות רחבות וחובה על עורכי דין להשתייך אליו כתנאי לעבודתם במקצוע. למעמד מסוג זה אין אח ורע בשום ארגון מקצועי אחר במדינה. השאלה עלתה לאור הערכים של חופש העיסוק ובעיקר על רקע המשברים הפנימיים, המעלים גם הם את השאלה אם יש הצדקה להמשיך להעניק ללשכה את מעמדה המיוחד. אם אמנם היא ראויה למעמדה, ומה ייחודה על פני שאר הארגונים המקצועיים – מהנדסים, רואי חשבון, רופאים ועוד. התלבטנו בכך והגענו למסקנה שבשלב זה לא יהיה נכון להציע שינוי במעמד הלשכה. כפי שכבר ציינת, הלשכה היא התארגנות מקצועית האמורה לקדם את ענייניהם של עורכי הדין וכן לדאוג למעמדו של המקצוע על כל הכרוך בכך, אבל יש לה תפקיד חשוב אחר, כגורם בעל משקל במ־שטר החוקתי במדינת ישראל.

בתקופה שחוקק חוק לשכת עורכי הדין, בתחילת שנות ה־60, נחזתה לשכת עורכי הדין כענף של הרשות השופטת וכגורם שיש לו מעמד והשפעה בכל נושא ציבורי־חברתי בעל חשיבות. ובאמת, הלשכה בשנותיה הראשונות של המדינה הייתה גורם בעל קול חשוב במהלכים ציבוריים מהותיים. הוועדה סברה שאין מקום לבטל את מעמדה המיוחד של הלשכה בלי לנסות להחזיר עטרה ליושנה. הפיכת התארגנות עורכי הדין לולונטרית פירושה לתת אפ־שרות לקיום ארגונים וולונטריים שונים ומגוונים של עורכי דין, דבר שעלול לפורר

ביקשנו להפסיק את הפרקטיקה של גביית דמי חבר למימון מיני פעילויות שאין להן שום קשר וזיקה למקצוע. פעולות כאלה אינן אמורות להיות חלק מהתקציב ואינן אמורות לשמש בסיס לגביית דמי חבר

יש לראות בחומרה רבה את המציאות שנוצרה כאן, שבה ועדי המחוזות פועלים באופן עצמאי ולא מתואם בנושאים הנתונים לסמכותם של המוסדות הארציים הן על פי החוק והן על פי המסורת

“ביקשנו למצוא כל דרך כדי להביא לתיקון פנימי במשילות הלשכה”. פרוקצ'יה

הדו"ח מכיל גם דעת מיעוט (של ד"ר לימור זר-גוטמן) שגרסה שהוועדה צריכה לעסוק בנושאים נוספים.

רוב חברי הוועדה היו בדעה שאין קשר ממשי ואמיתי בין הסוגיות הקשורות במערכת המשמעת, ההתמחות, הבחינות והרישוי ובין נושא המשילות הפנימית. חלק מהנושאים האלה כבר נבדקו בעבר על ידי ועדות ציבוריות מקצועיות, כגון ועדת גרסטל, וסוגיות אחרות אולי צריכות להיבדק ולהיבחן לעומק, אבל אין מקומן בוועדה הזאת. דעת המיעוט של ד"ר לימור זר-גר

את מעמדה, יש חשש כי תחזור ותעלה השאלה אם מעמדה המיוחד מוצדק, או יש להשוות את עורכי הדין ליתר בעלי המקצועות שהתארגנותם היא וולונטרית והסדרת מקצועותיהם נעשית באמצעות גורמי פיקוח ציבוריים חיצוניים.

לעת הזאת, כפי שנכתב בדו"ח, לא סביר גם שזה הפתרון.

לעת הזאת אנחנו מקווים שזה אינו הפתרון, אבל אם לא ייעשה שיקום של ממש, הדברים עשויים להוביל למציאות כזאת, וממנה כולנו נצא נפסדים.

את המקצוע, להחליש באופן ממשי את מעמד עורכי הדין ולפגוע פגיעה קשה בתרומה המיוחדת של ציבור עורכי הדין לחברה הישראלית. לכן גישתה הבסיסית של הוועדה הייתה למצוא כל דרך כדי להביא לתיקון פנימי במשילות הלשכה. ביטול המעמד הסטוטורי של הלשכה כלשכת חובה עצמאית הוא מוצא של אין ברירה שטרם הגענו אליו, ונקווה שלא נגיע. צריך לתת הזדמנות נוספת לשיקום, ולקוות שהיא תצליח.

עם זאת, אם הלשכה לא תצדיק בעתיד

”אי אפשר לתת לגורם...”

טמן סברה אחרת, ולטעמה יש קשר גומלין בין סוגיות מהותיות מסוימות ובין המשיגות הפנימיות.

מה היה הקו המנחה בעבודת הוועדה?

החשיבות של המאמץ האינטנסיבי שיש להשקיע בשיקום מהיר של המוסדות הפנימיים בלשכה כדי לתת לה סיכוי להתייצב ולשקם את מעמדה. היה ברור לכל חברי הוועדה שהמשבר בתפקוד משפיע בצורה ישירה וקשה על התפקוד היומיומי בתחומים של פעילויות החובה של הלשכה, ואחריות הלשכה בתחומים שונים אינה מקוממת כראוי בגלל מאבקי כוח, הליכים משפטיים ויריבויות שבעלי תפקידים מנהלים אלה כנגד אלה, ההורסים כל חלקה טובה.

”מציאות קשה ביותר”

במציאות היומיומית שאת מזכירה יש מצד אחד ראש לשכה ומצד שני פורום של ראשי מחוזות. על פי הגישה שראש הלשכה הוא מייצג השלטון המרכזי, כפי שגם מוזכר בדו”ח, איך את רואה את הפעילות של ראשי המחוזות שיוצרת מציאות ובה שתי לשכות מתנהלות במקביל?

דעתי היא שזו מציאות קשה ביותר. הפעילות המקבילה שמנהלים ועדי המחוזות היא אחד הסימפטומים האופייניים למשבר התפקודי שבו התערערו הסדר המוסדי ומערכת הכפיפויות המוסדית. ועדי המחוזות כפופים על פי המבנה המוסדי הקיים למוסדות הארציים, הכוללים את המועצה הארצית ואת הוועד המרכזי. גם בשיטה הקיימת אין להם אוטונומיה לנהל את ענייני עורכי הדין במנותק מהמוסדות הארציים או במקביל למוסדות הארציים.

לכן יש לראות בחומרה רבה את המציאות שבה ועדי המחוזות פועלים בנושאים שבהם סמכותם של המוסדות הארציים הן על פי החוק והן על פי המסורת, ועוסקים בהם כבתוך שלהם ללא זיקה למרכז. המציאות הזאת באה לידי ביטוי במינהל כספי מפוזר ולא מרוכז בידי הוועד המרכזי, בניהול כנ-

סי, השתלמויות ופעילויות אחרות שהיו לאורך השנים עניינם של המוסדות הארציים, ומנוהלים כיום במקביל, ללא תיאום, ולעיתים אף בתחרות לא מובנת בין גופים שונים בלשכה. נוצרה כאן מציאות מטרידה, ללא כיבוד כללים של היררכיה מוסדית ועקרונות בסיסיים של דמוקרטיה מוסדית.

ומה הפתרון בעיניך?

אחד הקשיים העיקריים במבנה הקיים הוא שהוועד המרכזי בנוי על פי מפתח סיעתי, בעוד ראש הלשכה העומד בראש הוועד המרכזי נבחר בבחירות אישיות. המבנה הזה הוא כר נוח ליצירת לעומתיות לראש הלשכה בוועד המרכזי. יש להחיל שינוי שימתן את הלעומתיות ויאפשר עבודה משותפת תוך הפחתת משמעותו של הגורם הפרסונלי. ההצעה המרכזית של הוועדה בהקשר הזה היא מצד אחד להשאיר את המצב הקיים ובו הבחירות למועצה הארצית הן יחסיות ובבחירות לראש הלשכה הן אישיות. הוועדה סברה שחשוב לשמור על בחירות אישיות כדי לזהות מראש את המועמד למנהיגות הלשכה ולמנוע בחירה של מועמד בעקבות הסכמים קואליציוניים. מצד שני, כדי למתן את החשש ללעומתיות הצענו שראש הלשכה שייבחר הוא שיבחר את חברי הוועד המרכזי מתוך חברי המועצה הארצית, ויצור בכך קואליציה שתעמוד לאישור המועצה הארצית. זה דומה מאוד למשטר הפרלמנטרי המרכזי שלנו. חשבנו שהמתכונת הזאת יכולה לעקר במידה רבה את החשש ללעומתיות ולאפשר ביצוע הרמוני של תפקידי הלשכה באמצעות הוועד המרכזי.

כיצד את רואה את מערכת היחסים בין המוסדות הארציים ובין המוסדות המחוזיים?

המציאות הזאת – שבה אין כפיפות ברורה של הוועדים המחוזיים למוסדות הארציים ובכלל זה לוועד המרכזי, וכל זרוע פועלת על פי קווים משלה – אינה יכולה להתקיים מבחינת כללי משילות מוסדית

בסיסיים. הקדשנו זמן ומחשבה כדי להבהיר את מערכת היחסים, את הכפיפויות ואת יחסי הגומלין בין המוסדות הארציים ובין המוסדות המחוזיים. הגדרנו בפירוט את הסמכויות של כל אחד מהגופים; הבהרנו את מסגרת התפקידים של ועדי המחוזות ואת כפיפותם הברורה למינהל המרכזי. הזכרנו גם את חשיבותם של ועדי המחוזות ביצירת הקשר הבלתי אמצעי עם ציבור עורכי הדין במחוז. המלצנו בין היתר על פיצול מחוז תל אביב לשניים משום שממדיו אינם דומים לגודלם של יתר המחוזות. היו דוברים שהופיעו לפני הוועדה והעלו

זיקה למקצוע. פעולות כאלה אינן אמורות להיות חלק מהתקציב, ואינן אמורות לשמש בסיס לגביית דמי חבר. נשמעו לפי־נינו טענות קשות על כך שנגבים דמי חבר למימון מיני פעילויות שאין להן שום קשר למקצוע, וגם את הפרקטיקה הזו ביקשנו להפסיק. באופן הזה תחמנו את המסגרת לגביית דמי חבר.

ההנחה היא שהדבר יוביל גם להפחתת דמי החבר, הלא כן?

לא עסקנו בהפחתה אלא קבענו קריטריון לגבייה. ייתכן שיישמו יתבטא בהפחתת דמי החבר, מפני שיש פעילויות שיוזמים מוסדות הלשכה ואין להן שום זיקה למקצוע, וכיום כלל חברי הלשכה נושאים בעלויותיהן בדמי החבר. אפשר לקיים במרכז ובמחוזות פעילויות חברתיות, זה חשוב מאוד, אבל פעילויות חברתיות טהורות צריכות להתבסס על מקורות המימון של הנהנים מהן, ולא על מקורותיהם של כלל חברי הלשכה. זה עיקרון חשוב ביותר ל־צירת מערכת נקייה והוגנת בגביית הכספים מחברי הלשכה.

הצעתם גם מנגנונים ליישוב סכסוכים.

אחד ממאפייני המשבר התפקודי בלשכה הוא הליכים בבתי המשפט המוגשים חדשות לבקרים על ידי גורמים במוסדות הלשכה, אלה נגד אלה. הוועדה הציעה כי במסגרת השינויים בממשל התאגידי הפנימי יוקם מנגנון פנים־לשכתי שיופקד על פתרון מחלוקות בין־מוסדיות בין גופי הלשכה השונים. מדובר בטריונל מעין שיפוט, בראשות שופט בדימוס ושני נציגים בכירים של לשכת עורכי הדין, שיוסמך לדון במחלוקות פנימיות בין־מוסדיות. אף שניסינו להגדיר בפירוט את כל מערך הסמכויות של הגופים השונים, עשויות לעלות שאלות של גבולות, סמכויות ותפקידים, ותיתכנה מחלוקות. יישוב המחלוקות על ידי טריבונל פנימי הוא דרך מכובדת ויעילה להסדיר נושא זה. יש לקוות שהיא גם תפחית את ההיזקקות לבתי משפט, ותסייע

“אני מצטערת שעד היום לא ניתנה לעניין העדיפות שהוועדה חשבה שהנושא ראוי לו”. על רקע ספריית בית המשפט העליון

“תקציב? רק לפי צרכים ממשיים”

דנתם גם בבניית התקציב ובקביעת דמי החבר.

בדיקת המינהל הכספי העלתה כי דרך הגבייה של דמי החבר ודרך התקצוב בלשכה אינם מאורגנים כראוי, ולא תמיד הם תואמים את הצרכים האמיתיים. המלצנו שהתקציב יבנה על פי צרכים ממשיים של הלשכה, והגדרנו אותם כצרכים מקצועיים טהורים וכן כצרכים בעלי זיקה למקצוע. הצענו לאסור תקצוב של פעילויות אחרות הנעשות על ידי גופי הלשכה אם אין להן

את השאלה אם יש צורך בהמשך קיומם של ועדי מחוזות. הוועדה חשבה שוועדי המחוזות ממלאים תפקיד חשוב ביצירת קשר ישיר עם עורכי הדין של המחוז, ובהיבטים רבים הם תורמים לציבור באזורם תרומה מן הסוג שהמוסדות הארציים אינם ערוכים לתרום. הזיקה והקשר הקרוב בין עורכי הדין במחוז ובין הוועד המחוזי מצדיקים בעינינו את המשך קיומם של הגופים האלה. עם זאת, מתחייבת הגדרה ברורה של תחומי הסמכויות של ועדי המחוזות, וכפיפות ברורה למוסדות הארציים על פי סדר היררכי כפי שהגדרנו בדו"ח.

”אי אפשר לתת לגורם...”

למצוא הסדרים מוסכמים בעניינים שנויים במחלוקת.

אף שגם טריבונל כזה יהיה כפוף לזכות ערעור לבית המשפט.

נכון, אבל אנחנו מכירים את ההלכות בעניין טריבונלים מעין שיפוטיים פנימיים. בדרך כלל קווי התקיפה של החלטות של טריבונלים כאלה הם מאוד מוגדרים, ולכן התועלת בהם גדולה מאוד. התקווה היא שפסיקה של גוף כזה תהיה מקובלת על גורמי הלשכה, וברוב המקרים הם לא יזדקקו לביקורת שיפוטית נוספת.

עוד הצענו מנגנון חיצוני לטיפול במצב בי משבר בלשכה. הוצע להסמיק את שרת המשפטים, בהתייעצות עם נשיא בית המִשפט העליון, לנקוט צעדים שונים לתיקון מצבי משבר קיצוניים בלשכה. בסמכות המנגנון יהיו הוראות שונות לתיקון המצב על פי העניין, פיזור מוסדות הלשכה או חלק מהם, עריכת בחירות חדשות, וקביעת הסדרי מעבר עד להקמת מוסדות חדשים. מדובר בסמכויות שנועדו למצבים קיצוניים בלבד, וסייג זה נובע מהרגישות ומהזהירות המיוחדת שיש לנקוט ביחס לאוטונומיה של הלשכה, שיש להקפיד על שמירתה ככל האפשר.

”מהלך נמרץ ואינטנסיבי”

האם את חוששת שגם במועד הבחירות הבאות עדיין לא יעשו כל השינויים המוצעים בדו"ח?

אני מקווה שעד הבחירות בשנה הבאה ייעשה מהלך נמרץ ואינטנסיבי כדי לקדם את המלצות הוועדה ולהביא לשיקום הלשכה. לעניין זה צריכה להיות עדיפות ברורה הן אצל המחוקק והן בלשכה. הלשכה על מוסדותיה השונים – המועצה הארצית, הוועד המרכזי וועדי המחוזות – צריכים להתאחד סביב המטרה לקדם את ההמלצות האלה ולהביא לשיקום המוסד. זה הזמן שאינטרסים אישיים או סקטוריאליים יפנו את מקומם לאחריות קולקטיבית של כל

מוסדות הלשכה.

אף שהוועדה בראשותך לא עסקה בזה, מה דעתך בכלל על ריבוי עורכי הדין ועל מעמד המקצוע?

לדעתי, השכלה משפטית היא השכלה בסיסית חשובה מאוד, ואני שמחה על ריבוי לומדי המשפטים בכל מוסדות ההשכלה הגבוהה. עם זאת, ריבוי הלומדים לא יכול לשמש הצדקה לירידת הרמה האקדמית. עליה צריך להקפיד בכל דרך, והדבר נמצא באחריות המועצה להשכלה גבוהה והמוסדות להשכלה גבוהה עצמם.

כלומר, לדעתך יש ירידה ברמה האקדמית?

נחשפתי לאחרונה לרמת הלימוד בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית כאשר לימדתי שם, והרמה שמצאתי שם טובה. איני מכירה מקרוב את הרמה האקדמית במוסדות אחרים להשכלה גבוהה, ולכן לא אוכל לנקוט עמדה בשאלה זו.

ומה בדבר הצפת המקצוע?

יש קושי ברור בריבוי עורכי הדין, ואני מניחה שהפתרון טמון בכוחות השוק. בעלי השכלה משפטית טובה ובעלי כישרונות ויוזמה יכולים למצוא את מקומם גם בתפקידים חשובים ורציניים בתחומי עיסוק אחרים, ולהסתייע בהשכלתם המשפטית כחלק מהתשתית המקצועית הנדרשת למילוי התפקיד.

כלומר, את לא מאמינה בהצבת חסמים בכניסה למקצוע.

נכון. איני מצדדת בהצבת חסמי כניסה למקצוע. עם זאת אני מאמינה בשמירה קפדנית על רמת לימודי המשפטים ובהצבת תנאים ראויים לקבלת תואר, שיתאימו לסטנדרטים מקובלים במדינות המערב.

לסיום הפרק הזה בנושא לשכת עורכי הדין, האם את אופטימית ביחס לעתיד הלשכה?

כן, אני אופטימית. אם לא הייתי אופטימית, ואם חבריי בוועדה לא היו אופטימיים, לא היה טעם להשקיע את משאבי המחשבה

והמאמץ שהשקענו. האופטימיות נובעת גם משום שאני מאמינה שבסופו של דבר, הלשכה והמובילים אותה מבינים לעומק את השליחות ואת הייעוד שיש לה. לא ייתכן לתת לגורם כל כך חשוב ומרכזי בחיי החברה הישראלית ליפול. אני חושבת שאיחוד בתוך הלשכה לקידום המלצות הוועדה יהיה גורם חשוב מאוד גם כלפי המחוקק; לשכה מאוחדת ברצון לשדד את מערכות הניהול שלה עשויה לקדם באופן ממשי את הליכי החקיקה. כך אני רוצה להאמין.

”לסייע לאנשים בעלי מוגבלויות”

לאחרונה הצטרפת לעמותת “בזכות” הפועלת לקידום השוויון של אנשים עם מוגבלויות. מה מייחד את העמותה?

אכן, השתלבתי בעמותת “בזכות” כדי שיאתה, והחלטתי להקדיש מזמני ומרציי לסייע בפעולותיה החברתיות החשובות. העמותה פועלת לקידום הזכויות של אנשים בעלי מוגבלויות בישראל. רעיון היסוד לפעילות העמותה הוא שינוי מגישה של הגנה, חסות, ופטרונו של החברה על אנשים עם מוגבלויות לתפיסה של הכרה בזכויות אדם הנתונות להם, ובחובת החברה לכבד זכויות אלה ולפעול למימושן. אנשים עם מוגבלויות הם בעלי זכויות אדם בסיסיות ככל אדם אחר, וחלים עליהם ערכי כבוד האדם, השוויון ומניעת הפליה, והזכות למימוש האוטונומיה העצמית והאנושיות שלהם. המגמה המכוונת את פעילות העמותה היא להביא כל אדם למימוש מלא זכויותיו עד כדי מיצוי כל יכולותיו. העמותה פועלת למימוש הרעיון הזה בתחומים רבים, ובהם קידום הדיור בקהילה, שילוב בקהילה, הגברת הנגישות בתחבורה, במקומות ציבוריים ובבתי ספר, איסור הפליה בתעסוקה, ואוטונומיה מרבית בתחום הכשרות המשפטית. העמותה פועלת רבות לבדוק את מצב האשפוז בבתי חולים פסיכיאטריים, ומקדמת מתן טיפול רפואי שוויוני לאנשים עם מוגבלויות. זהו גוף שאינו מקבל סיוע

יאמצו בהדרגה את התפיסה הזאת, שהיא תפיסה חוקתית נכונה, על ידי מציאת פתרונות הגזורים למידותיו של כל אדם ותוך מתן ביטוי לזכויות האדם הנתונות לו.

לאחר המחאה החברתית בקיץ 2011 כתבת ל"עורך הדין" מאמר ובו גרסת ש"הריסון המשפטי ביחס למדיניות הקצאת המשאבים הלאומיים תורם לפיגור בקידומה ובפיתוחה של קבוצת הזכויות החברתיות בישראל". מאז חלפו כשלוש שנים. האם את חשה שבתי המשפט עדיין נוקטים אותו ריסון משפטי או משהו בכל זאת השתנה?

המחאה החברתית יצרה דינמיקה שהאיצה את נכונותו של בית המשפט להכיר בצורה מפורשת ומוצהרת בקיומן של זכויות חברתיות כזכויות חוקתיות. ראשית תה של התפיסה הזאת עוד שנים רבות לפני המחאה, אבל ההתעוררות החברתית סייעה לגיבוש ולמיצוב שלה. הפסיקה בעניין חסן, שניתנה על ידי הנשיאה ביניש, היא תרומה גדולה בתחום זה מהתקופה האחרונה.

"שכר הבכירים? בעיה עמוקה"

את עומדת בראש ועדה ציבורית שמינה בנק ישראל לבחירת דירקטורים בבנקים ללא גרעין שליטה. אחת הסוגיות הבולטות בתחום היא ניגודי העניינים של דירקטורי. האם אפשר לזהות פוטנציאל לניגוד עניינים בשלב סינון המועמדים שעליו את מופקדת?

יש קריטריונים ברורים הן בחקיקה הבנקאית והן בנוהלי הפיקוח על הבנקים המגדירים את מצבי ניגוד העניינים העלולים לפסול אדם מכהונת דירקטור בבנק. הוועדה מטפלת בנושא הזה בין היתר באמצעות שאלון מפורט שמועמד נדרש להשיב עליו, שיש בו כל הפרמטרים האפשריים של ניגודי העניינים. תשובות המועמד מועברות לבדיקת מומחים בבנק ישראל, הפועלים בעניין זה כיד ארוכה של הוועדה. אותם מומחים בודקים באופן מעמיק ואינטנסיבי

צילום: פלאש 90

"איני מצדדת בהצבת חסמי כניסה למקצוע". עם אהרן ברק ועדנה ארבל

עד כמה בית המשפט צריך לעמוד על המשמר בנושאים מהסוג הזה? האם מדובר בעניין משפטי גרידא או בשינוי תפיסה חברתית?

קודם כל מדובר בשינוי תפיסה ובהטמעה חברתית של רעיון שוויון הזכויות של אנשים עם מוגבלויות. אני מקווה כי בתהליך הזה תחלחל התפיסה הזו גם לבית המשפט ולתהליכי החקיקה. חשוב שעניינים פרטיניים המגיעים לבית המשפט ימצאו בהדרגה את פתרונם הקונקרטי ברוח הגישה הזו. בכמה מקרים פרטיניים מתחום האפורטורוסות כבר התקבלו בבית המשפט החלטות שהלכו בקווים האלה, כלומר נעשה מאמץ מרשים להגיע להסדרים שאינם שוללים את כשרותו המשפטית של האדם, אלא מספקים לו אמצעי עזר לצורך קבלת החלטות וביצוע פעולות. אני מקווה שבתי המשפט

מהמדינה אלא פועל באמצעות תרומות ומתנדבים.

נושא העמותה מתחבר עם לשכת עורכי הדין משום שבין שאר פעולותיה מנהלת הלשכה את התוכנית החברתית החשובה "שכר מצווה", שעניינה סיוע בהתנדבות של עורכי דין לבעלי דין שאין ידם משגת לממן ייצוג משפטי. אנשים עם מוגבלויות נזקקים לסיוע כזה פעמים רבות.

חשוב להציג את תפיסת העמותה בדבר זכויות האדם של אנשים עם מוגבלויות ואת הדרכים ליישומה בימי עיון ובהשתלמות, לפני עורכי דין שעוסקים בתחומים אלה באופן יומיומי. למי שרוצה לתת סיוע חשוב לקהילה יש כאן גם כר פעולה נרחב לייצוג בהתנדבות של אנשים עם מוגבלויות בבתי משפט, לייעוץ משפטי ולהכוונה משפטית.

”אי אפשר לתת לגורם...”

”המאבקים הפוליטיים? חזר האיזון”

השנים האחרונות לכהונתך כשופטת עד פרישתך בשנת 2011 היו שנים סוערות על רקע הניסיונות להשפיע על דמותו של בית המשפט העליון בחקיקה ומול שרי המשפט טים דאז. דווקא ממרחק הזמן, האם תוכלי לשתף אותנו בתחושה שלך כשופטת בעת מאבקים מהסוג הזה? האם באמת אפשר לשמור על ריחוק מהאירועים המתרחשים סביבך?

המאבקים הפוליטיים שהיו כרוכים בני-סיונות של גורמים מסוימים להשפיע על מעמדו של בית המשפט העליון העיבו על בית המשפט העליון. הם פגעו בתחושת השליחות שלו כמוסד ובתחושת השליחות של שופטיו. הם הקשו באופן מיוחד על נשיאי בית המשפט העליון, שהיו מרפקים על הנהגתו כל אחד בזמנו, ונאלצו לעמוד בפרץ ולהדוף ניסיונות חוזרים ונשנים להחליש את שלמותו, את מעמדו ואת חשיבותו כמוסד העליון המגן על זכויות האדם ועל המשטר הדמוקרטי-חוקתי של המדינה.

גם במציאות הזאת התנהלה עבודת בית המשפט העליון כסדרה. דווקא בימים הקשים האלה היה אפשר לחוש בעוצמה הפנימית של המוסד הזה, ששום איום חיצוני ושום קושי שנקרה על הדרך – גם קושי מהותי מאוד – אינו משפיע על עבודת השיפוט היומיומית. לזעזועים ביחסים עם המערכת הפוליטית לא הייתה השלכה או השפעה על פסיקת בית המשפט ועל היערכותו למילוי תפקידיו. לשמחתי התקופה ההיא חלפה, ונדמה שחזרה שגרה טובה למסדרונות בית המשפט והיא אינה מופרת על ידי מאבקים חיצוניים שמאיימים לפגוע בה ולהחליש אותה. נראה שחזר האיזון ביחסים שבין בית המשפט העליון ובין המערכת הפוליטית.

למה את מייחסת את הרגיעה?

המהלכים הפוליטיים שכוונו להשפיע באופן מהותי על מעמדו של בית המשפט

הלשכה על מוסדותיה השונים – המועצה הארצית, הוועד המרכזי וועדי המחוזות – צריכים להתאחד סביב המטרה לקדם את ההמלצות האלה כדי להביא לשיקום המוסד. זה הזמן שאינטרסים אישיים או סקטוריאליים יפנו את מקומם לאחריות קולקטיבית של כל מוסדות הלשכה

אם לא הייתי אופטימית, ואם חבריי בוועדה לא היו אופטימיים, לא היה טעם להשקיע את משאבי המחשבה והמאמץ שהשקענו. אני אופטימית גם משום שאני מאמינה כי הלשכה והאנשים המובילים אותה מבנים לעומק את השליחות ואת הייעוד שיש לה

את הזיקות האפשריות שיש למועמד ביחס לתאגיד הבנקאי שבו הוא מבקש להתמנות. אם הבדיקה מסתיימת במתן הכשר, בודקים את המועמדות גופה.

על רקע תיקון 20 לחוק החברות, האם את סבורה שראוי להגביל את שכר הבכירים?

שאלת שכר הבכירים עולה על הפרק גם בראיונות שעורכת הוועדה למינוי דירקטורים למועמדים לכהונה בבנקים ללא גרעין שליטה. הנושא מעיק מאוד, ומובן שהבעיה לא נפתרה בתיקון 20. הפערים בין שכר הבכירים ובין המציאות הכללית במשק מצביעים על בעיה עמוקה המחייבת פתרון. לא אחת טוענים כי קשה לפתור את הבעיה באופן נקודתי בבנק אחד, ושהפתרון צריך להיות כלל-מערכתי ולחול על כלל הבנקים והחברות הציבוריות הגדולות במשק, שאם לא כן עלולים לזלוג כוחות ניהול מקצועיים וטובים ממוסד שיגביל את השכר למוסד מתחרה שלא תהיה בו הגבלה דומה, וכך עשויה להיפגע היציבות ויכולת הצמיחה של המוסד הראשון באופן ממשי. זו טענה שאין לזלזל בה, אבל איני משוכנעת שצריך לחכות לבשורה שתבוא מגורמי הפיקוח השלטוניים. אני נוטה לחשוב שהבשורה יכולה לבוא מבפנים, באמצעות חברי דירקטוריון בעלי תעוזה ואחריות שיובילו מהלך נכון בזירות ובאיזונים ראויים. הוועדה למינוי דירקטורים עשויה לתרום תרומה מסוימת בכיוון זה.

אם הבשורה לא תבוא מבפנים, רשויות הפיקוח יצטרכו להניח תשתית מבוקרת, זהירה ושקולה לפתרון בעיית הפערים הלא רציונליים בין שכר הבכירים ובין המציאות במשק.

האם ריאלי לצפות שהפתרון יבוא מבפנים?

קשה לי לענות על השאלה. זה תלוי במידה מסוימת בכוחות העשויים להשתלב בדירקטוריונים של המערכת הבנקאית, אבל יש בעניין הזה אי ודאות ניכרת.

”חבל להפסיד שופטים מבוגרים”

גיליון זה יראה אור עם פרישתה של השופטת עדנה ארבל. איזו עצה תשיאי למי שיבוא או תבוא בנעליה בבית המשפט העליון?

יש לי חיבה רבה לשופטת ארבל, שהיא אדם נפלא, והערכה גדולה אליה כשופטת בעלת שיעור קומה, שראיית הממד האנושי בחיים ובכל סוגיה שמגיעה לבית המשפט היא הקו המנחה אותה. למי שיבוא במקור מה אאחל שיחווה תקופה של עשייה פורייה, וימצא משמעות חיים שלמה בשיפוט. עבר דת השיפוט היא זכות גדולה החושפת שופט לקשת גדולה של הוויות חיים, והופכת אותו לשותף למציאת פתרונות לבני אדם במצוקותיהם ולהגנה על ערכים אנושיים ועל ערכי המשטר החוקתי על כל היבטיו. אין תחושת משמעות וסיפוק גדולה מזו.

בהזדמנות זאת, מה עמדתך על העלאת גיל הפרישה לשופטים?

בעיניי נכון להעלות את גיל הפרישה לשופטים. לאור השינוי בתוחלת החיים, אפשר לשקול להעלות אותו לגיל 73 או 75. זה היה הולם את הניסיון השיפוטי ואת תובנות החיים המעמיקות והולכות בתפקיד השיפוטי ככל שאדם מתבגר לתוכו. התפקיד השיפוטי בנוי בחלקו מכישרון ובחלקו מידע וממיומנות מקצועית, אבל החלק החשוב ואולי המכריע שבו בנוי מתבונה חיים, מהבנה אנושית ומניסיון מצטבר במהלכי החיים. הרובד הזה בתפקיד השיפוטי מתפתח עם השנים ומעמיק עם הגיל. חבל להפסיד את תרומתם של שופטים מבוגרים שהם עדיין בשיא כוחם, ואת יכולותיהם להמשיך לתרום תרומה חשובה למערכת.

כשדיברת על המחליף או על המחליפה של ארבל היה אפשר לראות את הברק בעינייך. האם אפשר לנחש שהיית שמחה לחזור לכס השיפוט?

בהחלט הייתי שמחה לחזור, אבל אני מקבלת בהכנעה את גזירת הגיל והדין.

המאבקים הפוליטיים שהיו כרוכים בניסיונות של גורמים מסוימים להשפיע על מעמדו של בית המשפט העליון העיבו על בית המשפט. הם פגעו בתחושת השליחות שלו כמוסד ובתחושת השליחות של שופטיו. הם הקשו באופן מיוחד על נשיאי בית המשפט העליון

החוסן הפנימי של הציבור הישראלי, ובסופו של דבר גם החוסן הפנימי של המערכת הפוליטית, הביאו להעמקת ההבנה והתודעה כי פגיעה במעמדו של בית המשפט העליון היא פגיעה עמוקה במשטר הדמוקרטי ובזכויות האדם. אני מקווה שהתודעה הזו תמשיך לכוון את מהלכי השלטון

העליון לא צלחו. החוסן הפנימי של הציבור הישראלי, ובסופו של דבר גם החוסן הפנימי של המערכת הפוליטית, העמיקו את ההבנה כי פגיעה במעמדו של בית המשפט העליון היא פגיעה עמוקה במשטר הדמוקרטי ובזכויות האדם, המערערת איזונים הכרחיים בין רשויות השלטון. אני מקווה שהתודעה הזו תמשיך לכוון את מהלכי השלטון גם בעתיד.

מעט לעת אנחנו עדים לעיסוק תקשורתי אינטנסיבי בתיקים מרכזיים של אישי ציבור. האם את רואה בכך בעיה?

אי אפשר להטיל ספק בחשיבותה של התקשורת ככלי ביטוי בחברה דמוקרטית, ובמיוחד בחברה מורכבת כשלנו. יש חשיבות גדולה גם בסיקור תקשורתי של הליכי משפט המצויים במוקד העניין הציבורי. העניין של החברה שלנו בהתנהלות המערכת המשפטית הוא תופעה בעלת ערך מיוחד, והתקשורת נותנת לה ביטוי עם זאת, בסיקור של מהלכי משפט חייבת התקשורת לנקוט משנה זהירות כדי למנוע פגיעה בערבויות יסוד של הליך הוגן, ובחזקות משפטיות של חפות ונטלי הוכחה הנתונים נאשם במשפט פלילי ולבעל דין במשפט אזרחי.

יצירת דעת קהל בדבר אחריותו של אדם בדין לפני שעניינו הוכרע עלולה לפגוע פגיעה קשה בזכותו של הפרט להליך הוגן בבית המשפט. לכן על התקשורת לתת ביטוי שלם להתרחשויות בהליכים המשפטיים, אך עליה להיצמד לנתונים ולעובדות שלפניה ולא להוסיף מטענים ערכיים שיוצרים דעת קהל בטרם עת. אלה עלולים להשפיע על התנהגותם של בעלי דין, עורכי דין, פרקליטים ועדים.

אני מאמינה כי שופט מקצועי מקבל את החלטתו על פי אמות מידה מקצועיות, ומצליח לבודד את עצמו מרחשי התקשורת ומקולות הציבור. אבל הרחשים מכבידים מאוד על ההליך השיפוטי, גם אם ההכרעה אינה נפגעת מהם, ובכך אין לי ספק.